

בעניין: יעקב גרינבאום, ת.ז. 50332428

ע"י ב"כ עו"ד אייל אורן /או עו"ד דורון בראש
/או עו"ד אריה שורץ /או עו"ד יוכבד הוכמן-שורץ
מדרך בן גוריון 182, גבעתיים, 53323
טל': 03-7322480 פקס': 03-7256209

המבקש

- נגד -

1. סונול ישראל בע"מ
מרחוב סלמן (חוף שמן), ת.ד. 214, חיפה
2. ספרינט מוטורס בע"מ
מדרך ראשון לציון, ת.ד. 396, נס ציונה
3. פז חברת נפט בע"מ
מרחוב הגפן 4, חיפה
4. דלק חברת הדלק הישראלית בע"מ
רחוב גיבורי ישראל 7, ת.ד. 8464 נתניה
5. שערי דלק בע"מ או שערי דלק פיתוח וניהול שותפות רשומה
רחוב גיבורי ישראל 7, ת.ד. 8464 נתניה – אצל דלק חברת הדלק
הישראלית בע"מ
6. דור – אלון תפעול תחנות דלק בע"מ
מקיבוץ יקום, ת.ד. 2, יקום
7. דור אנרגיה 1988 בע"מ
מקיבוץ יקום, ת.ד. 1, יקום
8. אלון חברת הדלק לישראל בע"מ
מקיבוץ יקום, ת.ד. 10, יקום

המשיבות

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

(על פי סעיף 5(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו – 2006)

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת:

- א. לאשר את הגשת התובענה, בנוסח המצ"ב **כנספת א'** לבקשה זו, או בשינויים שיימצא לנכון בית המשפט הנכבד (להלן: **"התביעה"** או **"התובענה"**), כתובענה ייצוגית, על פי הוראות חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו – 2006 (להלן: **"חוק תובענות ייצוגיות"** או **"החוק"**), בשם כלל חברי הקבוצה, כהגדרתה להלן.
- ב. להגדיר את הקבוצה בשמה תנוהל התובענה, כתובענה ייצוגית, באופן הבא:
- "כל מי שרכש מן הנתבעות, מיום 15 ביוני 2002 ועד מועד הגשת התובענה, בתחנות תדלוק בהן יש משאבות דלק למילוי בשירות עצמי, בנזין מסוג 96 אוקטן ו/או 96 אוקטן נטול עופרת ו/או 95 אוקטן ו/או 95 אוקטן נטול עופרת, עבור רכב הנושא תג נכה, ונגבה ממנו מחיר העולה על המחיר המירבי." (לעיל ולהלן: **"הקבוצה"**).**
- ג. להורות על כל פרסום שימצא לנכון, על פי הוראות סעיף 25 לחוק, תוך חיוב המשיבים בהוצאות פרסום כאמור.
- ד. לפסוק גמול למבקש על טרחתו כתובע המייצג, על פי הוראות סעיף 22 לחוק, על סעיפי המשנה שבו.
- ה. לפסוק ולקבוע את שכר הטרחה של בא הכוח המייצג בעד הטיפול בתובענה הייצוגית, לרבות בבקשה לאישור זו, על פי הוראות סעיף 23 לחוק תובענות ייצוגיות, על סעיפי המשנה שבו.

ראשי הפרקים לבקשה:

א.	פתח דבר
1א.	משמעות חקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות
2א.	חשיבותה הציבורית של התובענה – פגיעה באוכלוסיית הנכים
ב.	הצדדים
ג.	המבקש רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית בשם הקבוצה
1ג.	למבקש עילת תביעה אישית
1ג.א.	הפרת הוראות חוק הפיקוח על מחירי מצרכים ושירותים
1ג.ב.	הפרת הוראות חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
1ג.ג.	עשיית עושר ולא במשפט
2ג.	תשתית עובדתית להשלמת עילות התביעה האישית ונזקיו של המבקש
3ג.	שאלות שבעובדה או במשפט משותפות לכלל חברי הקבוצה
ד.	מתקיימים כל התנאים הנדרשים לאישור הגשת תובענה ייצוגית
1ד.	קיימת אפשרות סבירה כי השאלות המשותפות לקבוצה יוכרעו לטובת הקבוצה
2ד.	תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת
3ד.	ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת ובתום לב
ה.	נזקה המוערך של הקבוצה וגודל הפיצוי המבוקש עברה
1ה.	הנזק הכללי
2ה.	חלוקת האחריות בין המשיבות
ו.	סוף דבר

ואלו נימוקי הבקשה:

א. פתח דבר

1א. משמעות חקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות

1. ביום 12 במרץ 2006, עם השלמת חקיקתו ופרסומו של חוק תובענות ייצוגיות התשס"ו – 2006, נפל דבר בישראל.

המחוקק הראשי, תוך שהוא נענה לקריאותיו של בית המשפט העליון, הסדיר באופן כללי את הסוגייה של הגשת תובענות ייצוגיות, תוך שהוא מבטל את ההגבלה שהייתה קיימת עד כה, בדבר האפשרות להגיש תובענה ייצוגית רק מכוח החוקים הספציפיים בהן הוסדרה הסוגייה, ורק מכוח עילות הנגזרות מאותם חוקים.

2. טרם חקיקת חוק תובענות ייצוגיות, נותרו תחומים רבים, "צרכניים" באופיים, במצב של תת-אכיפה, כאשר מעת לעת, ניסו תובעים ייצוגיים לקחת נסיבות עובדתיות המקנות עילות תביעה אישיות – לגיטימיות כשלעצמן – ולהלבישן בלבוש של עילת תביעה אחרת המתאימה להידון על פי אחד החוקים המאפשרים הגשת תובענה ייצוגית.

נסיונות אלו, אשר לעיתים היו מאולצים, נדונו על פי רוב לכשלון – בודאי לאחר קביעת ההלכה בעניין רע"א 3126/00 מדינת ישראל נ. א.ש.ת. ניהול פרויקטים וכוח אדם בע"מ, פד נז(3) 220 (אשר אושרה בדיון נוסף), אשר חסמה את האפשרות לעשות שימוש בתקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד – 1984, כמעין הסדר סל להגשת תובענות ייצוגיות, מקום שאין תחולה להסדרים הקיימים בחוקים הספציפיים.

3. בהתאם למצב החקיקתי שקדם לאישורו של חוק תובענות ייצוגיות, התפתחה פסיקה עניפה של בתי משפט מחוזיים ואף פסיקה של בית המשפט העליון, בשאלות אשר ניתן לחלקן באופן כללי לשאלות משני סוגים. הסוג הראשון הוא פרשנותן של עילות התביעה הספציפיות המופיעות באותם חוקים, אשר איפשרו הגשת תובענה ייצוגית. פסקי דין רבים סבו סביב סוג זה של שאלות, בעיקר על רקע העובדה שתובעים ייצוגיים ניסו, כאמור, למתוח את גבולות עילות התביעה הנגזרות מן החוקים הספציפיים ובתי המשפט נאלצו, מנגד, לקבוע גבולות ברורים לאותן עילות.

4. פלח נכבד מן הפעילות הכלכלית המתאפיינת בריבוי תובעים פוטנציאליים, נובע מיחסי המסחר בין חברות גדולות במשק וכלל לקוחותיהם – פרטיים ועסקיים כאחד. בתוך מסגרת זו ניסו רבים להגיש תובענות ייצוגיות כנגד אותם גופים העונים להגדרת "עוסק", המופיעה בחוק הגנת הצרכן תשמ"א – 1981 (להלן: "חוק הגנת הצרכן"), אך נתקלו בקשיים רבים.

כך למשל נשפך דיו רב בפסיקה על מנת להגדיר את המונח "צרכן" שרק הוא יכול לנסות ולהגיש תביעה ייצוגית מכח חוק הגנת הצרכן – ראו למשל תא (ת"א) 1619/03 ד"ר יהודה זינגר נ' בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ (טרם פורסם – מצוי במאגר נבו).

עוד נשפך דיו רב בפסיקה על הבטיו הרבים של המונח "הטעיה" הנזכר בסעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, על מנת לקבוע מה בא בגדרו – ובעיקר מה לא בא בגדרו. כך למשל נפסק בעניין ת.א. (ת"א) 1839/00 גפני אילן, עו"ד נ' עמותת אגודת בעלי מוניות התחנה

(טרם פורסם – מצוי במאגר נבו) כי עבירה על הוראות חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים הבאה לידי ביטוי בגביית מחיר לנכס או שירות, העולה על המחיר המירבי הקבוע באותו חוק – או בצו שהוצא מכוחו - יכולה להקים עילת תביעה אישית בגין גביית כספים שלא כדין, אך לא בהכרח עולה כדי הטעייה "לעניין המחיר", כמובנה בחוק הגנת הצרכן. מבלי להיזקק (וממילא מבלי להסכים) למסקנה זו, הרי שבכך נחסמה במידה רבה הדרך להגשת תובענה ייצוגית בגין הפרות חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, הבאות לידי ביטוי בהפקעות מחירים.

5. שאלות רבות מסוג זה, והפסיקה בעניינן, התייטרה במידה רבה לאחר חקיקת חוק תובענות ייצוגיות אשר הסיר את המגבלה על זהות התובעים הרשאים לתבוע "עוסק" (כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן), בעילות שאינן נגזרות מאותו חוק, והרחיבה את זהות התובעים הייצוגיים הפוטנציאליים לכאלו העונים להגדרת "לקוח", שהוא מונח כללי ורחב ובלתי מוגדר בחוק ספציפי – בהשוואה למונח "צרכן" אשר מוגדר בחוק הגנת הצרכן ויש פסיקה עניפה התוחמת את גבולותיו.

עוד התייטר הדיון, והפסיקה, בשאלה - אשר חזרה ועלתה בנסיבות שונות - האם עילת תביעה ספציפית ממוסדת ומוכרת מכח דין אחר – עליה אין חולק, יכולה לבוא בנוסף גם בדלת אמותיהם של החוקים הספציפיים אשר איפשרו הגשת תובענה ייצוגית. חוק תובענות ייצוגיות לא מצריך עוד תובעים ייצוגיים פוטנציאליים "לאנוס" את עובדות העוולות הנגרמות להם, ולחברי הקבוצה אותם הם מבקשים לייצג, להתאים לגדרי העוולות הנזכרות באותם חוקים ספציפיים.

יש לזכור, בהקשר זה, כי הקלה זו על תובעים ייצוגיים פוטנציאליים, אינה אך עניין טכני שבודאי יאפשר אישורן של תובענות ייצוגיות אשר טרם חקיקת החוק לא היו מאושרות. בהקלה זו יש גם, ואולי במיוחד, הבעת עמדה ברורה של המחוקק באשר למידת רצויה של התובענה הייצוגית כדרך הוגנת ויעילה לפתרון הוגן וצודק של קשת רחבה של עוולות הנגרמות לציבור רחב בידי גופים מסחריים גדולים.

כך למשל מתוך דברי ההסבר לתזכיר הצעת חוק תובענות ייצוגיות – התשס"ה – 2005 אשר פורסם על ידי הממשלה (להלן: "תזכיר הצ"ח"), בעמוד 14:

"בתוספת המוצעת [התוספת השניה לחוק המגדירה את העניינים עליהם הוא חל-א.א.] **נכללו כל התחומים המוכרים כיום, תוך הסרת המגבלות על היקף העילות באותו תחום במקרים המתאימים. בכך, למשל, לא יהיה עוד צורך בניהול התדיינות סביב הסיווג של העילה הצרכנית המועילת, וניהול תביעות אלו יפושט יוקל משמעותית.**" [ההדגשה שלי – א.א.]

6. הסוג השני של שאלות אשר התעורר בפסיקה, שטרם חקיקת חוק תובענות ייצוגיות, עסק באותם תנאים הנדרשים בפן "הייצוגי", קרי, השאלות אותן נכנסים לבחון לאחר שהתובע הפוטנציאלי הוכיח לכאורה את עילת תביעתו האישית, ועתה מבקש להראות כי בידו ובכוחו לייצג בצורה הולמת את הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג.

שאלות מסוג זה, על דקויות ההבדלים אשר היו קיימים בהסדרים שהופיעו בכל אחד מן החוקים הספציפיים – והפסיקה בעניינן – עדיין רלוונטיים ברובם, בשינויים המתחייבים מחקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות. החוק האמור יצר הסדר אחד ואחיד בנוגע לכל אותם תנאים, כאשר הוא בורר מתוך הוריאציות השונות את הגירסא הנראית בעיני המחוקק כראויה.

2א. חשיבותה הציבורית של התובענה – פגיעה באוכלוסיית הנכים

7. עניינן של בקשה זו (להלן: "הבקשה לאישור" או "הבקשה") והתובענה, הינו גביית כספים שלא כדין, המתבצעת באופן שיטתי על ידי המשיבים, וזאת מאחת האוכלוסיות המופלות והמקופחות ביותר בחברה ישראלית – אוכלוסיית הנכים – אשר המבקש נמנה עליה, תוך הדגשת האפלייה כנגדם והעצמתה.

8. לעניינה של תובענה זו חשיבות ציבורית וחברתית רבה, החורגת מעבר לענייניו של המבקש. המדובר בפן נוסף של פגיעה שיטתית ומודעת בזכויותיהם החוקיות של אנשים עם מוגבלות.

כך למשל מתוך דברי ההסבר להצעת חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ו – 1996, אשר פורסם בהצעות חוק תשנ"ו (חוברת 2525) בעמוד 628:

"אנשים עם מוגבלות בישראל מופלים ומקופחים בתחומים רבים של חייהם. הם נוטלים חלק מזערי במוקדי הכוח הציבוריים, התרבותיים והכלכליים בחברה. מכשולים פיזיים בצד דעות קדומות וסטריאוטיפים, מולידים ניכור והרחקה. אלה האחרונים מתחזקים דעות קדומות, וחוזר חלילה. מטרתה של הצעת חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות היא להביא לפריצתו של מעגל קסמים זה ולפתוח את שערי החברה להשתלבותם המלאה של אנשים עם מוגבלות בקרבה."

בבג"ץ 7081/93 שחר בוצר נ' מועצה מקומית "מכבים-רעות" פ"ד (1) 19, נפסק מפי כבוד הנשיא ברק כך:

"במרכזם של ערכים אלה [הערכים החוקתיים – א.א.] עומדים כבודו של הנכה כאדם והשוויון בינו לבין שאר בני האדם. ברמת ההפשטה העליונה ניתן לקבוע כי תכלית החקיקה היא לאפשר את שילובו של הנכה בחברה. מטרתה לאפשר לנכה להשתתף באופן מלא בחיי החברה בכל תחומי החיים. היא נועדה להגשים את הערך המרכזי של השוויון בכל הנוגע לנכה. היא נועדה להעניק לנכה שוויון של הזדמנות. היא באה לאפשר לנכה עצמאות ואי-תלות. היא באה להגן על כבודו של הנכה וחירותו על-ידי הבטחת שוויון והשתתפות בחברה בכל תחומי החיים. אכן, בעבר שררה ההשקפה כי הנה הוא שונה, ועל-כן יש לטפל בו תוך הפרדה מהחברה ("separate but equal"). כיום שוררת ההשקפה כי יש לשלב את הנכה בתוך החברה ולהבטיח לו שוויון של הזדמנות ("integrated and equal"). אכן, הגישה המודרנית הינה כי הפרדה מעמיקה את חוסר השוויון ומנציחה הפליה. הנכה הוא אדם שווה זכויות. אין הוא מצוי מחוץ לחברה או בשוליה. הוא חבר רגיל בחברה שבה הוא חי. מטרת ההסדרים אינה להיטיב עמו בבדידותו, אלא לשלבו - בתוך שימוש לעתים בהעדפה מתקנת - במירקם הרגיל של חיי החברה.

...

הבטחת שוויון ההזדמנויות לנכה עולה כסף. חברה האמונה על ברכי כבוד האדם, החירות והשוויון מוכנה לשלם את המחיר הנדרש."

ובע"פ 70396/04 אריה בן אליעזר פרידר נ' מ"י (טרם פורסם – מצוי במאגר נבו), נפסק מפי סגנית נשיא בית המשפט המחוזי בתל אביב, כבוד השופטת ברלינר, כך:

"מדינה נאורה נבחנת, בין היתר, במידת ההתחשבות שלה באנשים בעלי מוגבלויות. הסדרי החניה לנכים אינם רק "איכסים" המסומנים על הכביש, אלא הם חלק מתפיסת עולם חברתית, הרואה חשיבות בכך שאנשים מוגבלים ייזכו למירב התנאים הפיזיים המאפשרים השתלבות בחברה מבלי שיצטרכו "להתחנן" בכל פעם על נפשם.

...
לא לרחמים זקוק ציבור הנכים, אלא לכיבוד זכויותיהם החוקיות, הנגזרות ממצבם."

וכך בתזכיר הצ"ח, עמוד 14 :

"בנוסף, ההליך הייצוגי נחזה, לאו דווקא כהסדר דינוני של תביעות, אלא בראש ובראשונה ככלי לקידום אינטרסים ציבוריים. לאור זאת ההתחשבות באינטרס הציבורי ובקידומו היא במרכז שיקול הדעת של בית המשפט המיישם את החוק. חלק ניכר מהשינויים שנעשו בחוק המוצע משקפים תפיסה זו."

ובהמשך, בדברי ההסבר המתייחסים, בין השאר, לאיזכור חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות :

"מוצע לאפשר הגשת תובענה ייצוגית לפי חוקי עבודה נוספים וכן לפי חוקים שעניינם הפליה בתחום העבודה ובתחומים נוספים, וזאת לאור החשיבות הציבורית והחברתית המוגברת שבאכיפת הוראות חוקים מסוג זה, ובהגנה על הזכויות הנגזרות מהם." [ההדגשות שלי – א.א.]

9. מטרת הגשתה של התובענה הייצוגית נשוא בקשה לאישור זו צופה פני עבר ופני עתיד. בשל העבר מתבקש פיצוי כמפורט להלן בבקשה. מטרה חשובה לא פחות היא להביא את המשיבות לקיים להבא את הוראות החוק ולהקפיד לייתן לאוכלוסיית הנכים את ההטבה אשר המחוקק בחר לתת להם, בדיוק על מנת שלא יופלו לרעה ביחס לכל שאר האוכלוסייה, מבחינת האפשרויות שלהם לחסוך בעלות מילוי בנזין לכלי רכבם, אפשרות אשר ניתנה לכלל האוכלוסייה באמצעות מילוי בנזין בשירות עצמי.

10. יש לציין בהקשר זה, כי החל ביום 2 באפריל 2006, יהיו זכאים חברי הקבוצה לכך שלא תיגבה מהם תוספת בעד שירות מלא באף תחנת תדלוק ברחבי הארץ ! כך שההיקף הפוטנציאלי של גרימת נזק לחברי הקבוצה, מסוג הנזק שיתואר להלן, הוא גדול פי כמה מן הנזק אשר נגרם עד כה, בשלו מוגשת בקשה זו, ויש חשיבות ציבורית וחברתית רבה להרתיע את המשיבות מלהמשיך בהתעלמות מזכויותיהם של חברי הקבוצה – אוכלוסיית הנכים.

בהתאם לתבקש, במסגרת התובענה, פסיקת סעד המחייב את המשיבות ליידע את ציבור הנכים באשר לזכויותיהם האמורות באמצעות תליית שלט מאיר עיניים בכניסה לכל תחנת תדלוק ברחבי הארץ, אשר יידע את ציבור הנכים כי חל איסור לגבות מהם תוספת בעד שירות מלא ובלבד שרכבם נושא תג נכה.

ב. הצדדים

11. **המבקש** - המבקש, התובע בתובענה, הינו מר יעקב גרינבאום, עובד מדינה בתפקיד רכו חברות במס הכנסה, נכה משותק בפלג גופו התחתון מגיל ינקות, המסתייע

בקביים או בכסא גלגלים באופן קבוע לצורך התניידות. ברשות מר גרינבאום שני רכבים הנושאים תג נכה, כהגדרתו בחוק חניה לנכים, התשנ"ד-1993 (להלן: "חוק החניה") (להלן: "תג נכה").

12. **סונול** – המשיבה 1 הינה חברת דלק, כמשמעותה בחוק משק הדלק (קידום התחרות), תשנ"ד-1994 (להלן: "חוק משק הדלק"), אשר אוזחת במותג "סונול" תחתיו היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 209 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבה 2 היא חברת בת בבעלות של המשיבה 1 העוסקת בתפעול של תחנות התדלוק של המשיבה 1. המשיבות 1 ו-2 יקראו להלן וביחד: "סונול".

13. **פז** – המשיבה 3 הינה חברת דלק, כמשמעותה בחוק משק הדלק, אשר אוזחת במותג "פז" תחתיו היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 251 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבה 3 תיקרא להלן: "פז".

14. **דלק** – המשיבה 4 הינה חברת דלק כמשמעותה בחוק משק הדלק, אשר אוזחת במותג "דלק" ובמותג "גל" תחתם היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 218 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. שמה של המשיבה 5 - שערי דלק בע"מ - מופיע על גבי חשבוניות המס שניתנו למבקש ואולם במרשם החברות מופיעה חברה זו כמחוסלת עקב מיזוג, בעוד שמספר העוסק מורשה המופיע על גבי אותן חשבוניות שייך לשותפות רשומה בשם שערי דלק פיתוח וניהול. המשיבות 4 ו-5 יקראו להלן וביחד: "דלק".

15. **דור-אלון** – המשיבה 6 הינה חברה המצוייה בבעלות של המשיבה 7, אשר מצויה בבעלות של המשיבה 8, ומתפעלת עבור המשיבות 6 ו-7 את תחנות התדלוק תחת המותג "אלון" ותחת המותג "דור" תחתם מוכרות משיבות אלו, במישרין או בעקיפין, לציבור בנזין בכ- 151 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבות 6, 7 ו-8 יקראו להלן וביחד: "דור-אלון".

לאור מערכת האחזקות הסבוכה של המשיבות שומר המבקש על זכותו לתקן את הבקשה והתובענה על מנת שתכלול את הגופים המשפטיים הרלוונטיים באמצעות פועלות חברות הדלק.

ג. המבקש רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית בשם הקבוצה

16. סעיף 3 (א) רישא לחוק תובענות ייצוגיות קובע כך:

"לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה..."

17. בתוספת השניה לחוק מפורטים העניינים בהם ניתן להגיש תובענה ייצוגית, כאשר הרלוונטיים לעניינינו הינם:

1. "תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו.

9. (1) תביעה בעילה לפי פרקים ד', ה' או ה'1 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות."

18. המשיבות עונות להגדרת "עוסק" המופיעה בסעיף 1 לחוק הגנת הצרכן תשמ"א – 1981, באשר כל אחת מהן גם מוכרת נכס (בנזין) וגם נותנת שירות דרך עיסוק (מילוי הבנזין ושירותים נילוים).

למען הסר ספק יודגש כי התובע אינו נדרש לענות על הגדרת "צרכן" המופיעה בחוק הגנת הצרכן, ואשר היצרה את זהות התובעים אשר יכלו לתבוע מכוח אותו חוק. המחוקק בחר, בחוק תובענות ייצוגיות, לנקוט לשון רחבה - "לקוח" - הכוללת כל מי אשר רכש נכס או קיבל שירות מעת העוסק, ללא כל מגבלה נוספת.

19. סעיף 4(א) לחוק תובענות ייצוגיות, מפרט את הזכאים להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית, כאשר ס"ק 1 קובע כך:

"אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה;"

1.1. למבקש עילת תביעה אישית

20. על פי סעיף החוק המצוטט לעיל, על המבקש להראות תחילה כי יש באמתחתו עילת תביעה אישית כנגד המשיבות.

האמור היה נכון גם טרם חקיקת החוק, וזאת על פי פסיקת בית המשפט העליון. ראו למשל ע"א 3955/04 עו"ד אריה רייזל נ' בנק לאומי לישראל בע"מ, טרם פורסם - ניתן ביום 4.7.05; דנ"א 5712/01 יוסף ברזני נ' בזק, חברה ישראלית לתקשורת בע"מ, פ"ד נז(6) 385; ע"א 2967/95 מגן וקשת נ' טמפו, פ"ד נא(2) 312.

21. כפי שיבואר להלן, עולה כי למבקש עילת תביעה אישית כנגד המשיבות, וזאת מכח שלוש מערכות דינים לפחות:

1.1.א) הפרת הוראות חוק הפיקוח על מחירי מצרכים ושירותים

22. סעיף 11(א)(1) לחוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים, תשנ"ו-1996 (להלן: "חוק הפיקוח"), קובע כך:

"לא ימכור אדם במהלך עסקו מצרך ולא יעשה במהלך עסקו שירות במחיר העולה על המחיר הקובע; נקבע למצרך או לשירות מחיר קובע שאינו מחיר מרבי, לא ימכור אדם במהלך עסקו את המצרך ולא יעשה אדם במהלך עסקו את השירות, אלא באותו מחיר;" [ההדגשה שלי - א.א.]

המונח "מצרך" מוגדר בסעיף 1 לחוק הפיקוח כך:

"כל חי, צומח או דומם, לרבות מקרקעין, מים, חשמל ומחצבים, וכן זכויות וטובות הנאה, ולרבות מצרך דומה;" [ההדגשה שלי - א.א.]

המונח "המחיר הקובע" מוגדר בסעיף 1 לחוק הפיקוח, בחלקו הרלוונטי, כך:

"(1) נקבע מחיר או מחיר מרבי לפי חוק הוראת השעה או לפי חוק זה – המחיר או המחיר המרבי שנקבע לאחרונה;" [ההדגשות שלי - א.א.]

23. סעיף 39 לחוק הפיקוח קובע כך :

"דין מעשה בניגוד לסעיף 11 כדין עוולה לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש] והוראות סעיף 31(ב) ו-1(ג) לחוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981, יחולו עליו"
[ההדגשה שלי – א.א.]

24. בהינתן כי בנזין, לסוגיו השונים, עונה על הגדרת "מצרך", כמשמעו בחוק הפיקוח, אזי אם יתברר כי נקבע, בצו מכח חוק הפיקוח, מחיר מירבי לבנזין הנמכר בתחנות תדלוק, הרי שכל המוכר בנזין במחיר העולה על אותו מחיר מירבי – דין מעשהו כדין עוולה על פי פקודת הנזיקין [נוסח חדש], והרי ידוע כי עוולה - בשלה ספג הנפגע נזק - מקימה עילת תביעה.

המשיבות גובות מאוכלוסיית הנכים מחיר מופקע בניגוד לצו הפיקוח על מחירי הדלק

25. ביום 29 במאי 2002, נחתם על ידי שר התשתיות הלאומיות דאז, מר אריאל שרון, ושר האוצר דאז, מר סילבן שלום, **צו פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (מחירים מרביים בתחנות תדלוק), תשס"ב-2002** (להלן: **"צו הפיקוח על מחירי הדלק"** או **"צו הפיקוח"**) וזאת בהתאם לסמכותם, הקבועה בסעיף 12 לחוק הפיקוח.

העתק צו הפיקוח מצ"ב ומסומן **כנספת ב'** לבקשה.

26. בסעיף 2(א) לצו הפיקוח על מחירי הדלק, נקבעו המרכיבים אשר סכומם, וסכומם בלבד, יהווה את מחירו **המירבי** של בנזין הנמכר בתחנות תדלוק (להלן: **"המחיר המירבי"**).

27. סעיף 2(ב) לצו הפיקוח קובע, בחלקו הרלוונטי, כך :

"בבנזין הנמכר בשירות מלא, מותר לגבות נוסף על המחיר המירבי – (1) תשלום בעד השירות המלא (להלן – תוספת בעד שירות מלא);"

כאשר המונח **"שירות מלא"** מוגדר בסעיף 1 לצו הפיקוח כך :

"תדלוק כלי רכב בבנזין במשאבה המיועדת לתדלוק על ידי עובדי תחנת התדלוק;"

מנגד קובע סעיף 2(ג) לצו הפיקוח כך :

"בעד בנזין הנמכר בשירות עצמי, לא ייגבה כל תשלום נוסף על התשלום המירבי"

28. סעיף 3 לצו הפיקוח קבע את גודלם של מרכיבי המחיר המירבי, ביום פרסום הצו, ואף קבע את גודלה של התוספת בעד שירות מלא (כהגדרתה בצו הפיקוח) (להלן: **"התוספת בעד שירות מלא"**), נכון ליום פרסום הצו.

בסעיף 4 לצו הפיקוח נקבעו המנגנונים לעדכונו של המחיר המירבי לליטר, וכן של מחירה, לליטר, של התוספת בעד שירות מלא.

29. על רקע המגמה החקיקתית הכוללת, לסייע לאנשים עם מוגבלות, ולמנוע את הפלייתם על רקע מוגבלותם, מגמה אשר אחד משיאיה בחקיקת חוק שוויון זכויות

לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998 (להלן: "חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות" או "חוק השיוויון"), הוסף סעיף 2(ד) לצו הפיקוח על מחירי הדלק, הקובע כך:

"תוספת בעד שירות מלא לא תיגבה מרכב הנושא תג נכה כהגדרתו בחוק חניה לנכים, התשנ"ד-1993, אם קיימות בתחנת התדלוק משאבות דלק בשירות עצמי." [ההדגשה שלי – א.א.]

הווה אומר, קובע סעיף זה איסור מוחלט, על כל מי המוכר בנזין בתחנת תדלוק (אשר יש בה משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי), לגבות את התוספת בעד שירות מלא, מרכב הנושא תג נכה.

ההיגיון מאחורי הוראת חקיקה זו פשוט: כל תחנת תדלוק בה יכול היה נכה, אלמלא נכותו, לתדלק את רכבו במשאבה בשירות עצמי, לא תיגבה ממנו תוספת בעד שירות מלא, בכל המשאבות באותה תחנת תדלוק.

30. **מן המקובץ לעיל עולה, כי המשיבים מנועים על פי חוק מלגבות מן המבקש, המתנייע דרך קבע ברכב הנושא תג נכה, מחיר לליטר בנזין העולה על המחיר המירבי (ובפרט חל עליהם איסור לגבות ממנו תוספת בעד שירות מלא), וזאת בכל תחנת תדלוק בה קיימת ולו משאבת תדלוק אחת המיועדת לתדלוק בשירות עצמי, גם כאשר רכבו של המבקש תודלק על ידי מתדלק מטעם המשיבות וגם כאשר רכבו של המבקש תודלק במשאבת תדלוק שאינה מיועדת לתדלוק בשירות עצמי.**

31. המבקש יראה להלן ויוכיח, למצער לכאורה, מספר מקרים בהם תידלק את רכבו, הנושא תג נכה, בתחנות תדלוק של המשיבות, בהן קיימת לפחות משאבת תדלוק אחת המיועדת לתדלוק בשירות עצמי, כאשר המחיר לליטר בנזין שנגבה ממנו עולה על המחיר המירבי בגובה התוספת בגין שירות מלא, ובכך נגרם לו נזק. בכך גם יעמוד בדרישת סעיף 4(ב)(1) לחוק, הדורש כי המבקש יראה כי לכאורה נגרם לו נזק.

נזקו של המבקש מתבטא בהפרש בין המחיר המירבי לליטר ובין המחיר לליטר אותו גבו ממנו בפועל המשיבות (הגבוה מן המחיר המירבי בגובה השווה לתוספת בגין שירות מלא), כאשר הוא מוכפל במספר הליטרים שרכש המבקש, בכל אותם מקרים המצויינים לעיל.

1.1(ב) הפרת הוראות חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

32. עוד יטען המבקש כי עומדת לו גם עילת תביעה אישית מכח הוראות חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.

33. סעיף 19 לחוק השיוויון, קובע כך:

"אין מפלים אדם עם מוגבלות ואין פוגעים בזכותו לנגישות, והכל בהתאם להוראות פרק זה "

סעיף 19 (א)(3) לחוק השיוויון, קובע כך:

"(א) מי שעיסוקו במתן שירות ציבורי, בהפעלת מקום ציבורי או בהספקת מוצר, לא יפלה אדם מחמת מוגבלותו בכל אחד מאלה, לפי הענין:
... (1)

(2) לא יקבע תנאי שלא ממין הענין במונעים או המגבילים, במישרין או בעקיפין, שימוש בשירות ציבורי או במקום ציבורי, או הנאה משירות ציבורי, ממקום ציבורי או בהספקת מוצר
(3) לא ייתן שירות ציבורי ולא יספק מוצר בתנאים הנופלים מאלה שבהם הוא ניתן בדרך כלל."

34. אין חולק כי המשיבים נופלים בדלת אמותיו של הסעיף המצוטט לעיל, הן משום שהם מפעילים מקום ציבורי - תחנות תדלוק נזכרות בסעיף 4 לתוספת הראשונה לחוק - הן משום שהם עוסקים במתן שירות ציבורי - שירותי אנרגיה נקובים בסעיף 12 לתוספת השניה לחוק - והן משום שהם מספקים מוצר - בנזין.

35. על רקע הסעיפים המצוטטים לעיל ניתן היה לצפות מן המשיבות כי ישכילו להימנע מלגבות מחברי הקבוצה- הנמנים על אוכלוסיית הנכים - תוספת מחיר בגין שירות מלא, ובכך לקדם את השיוון המהותי ולהמנע מלהפלותם בשל מוגבלותם.

אך את שלא השכילו המשיבות להבין בעצמן, בא המחוקק וקבע עבורן, ומעת שקבע את שקבע, ואסר על המשיבות לגבות את התוספת בעד שירות מלא מרכבים הנושאים תג נכה, בתחנות תדלוק בהן שאר הלקוחות חופשיים לבחור במסלול של מילוי בנזין בשירות עצמי, הרי שחזקה היא כי הפרת הוראה זו - שמטרתה היחידה היא מניעת אפליית הנכים בשל מוגבלותם - מהווה אפלייה אסורה של חברי הקבוצה.

משכך, מגדילים המשיבים לעשות כאשר בהתנהגותם הם שוללים מאוכלוסיית הנכים אשר רכבם נושא תג נכה, הטבה אשר המחוקק בחר לתת להם, הטבה אשר ניתנה לנכים בדיוק בכדי להקנות להם שיוויון מהותי (להבדיל משיוויון פורמלי), ולא לאפשר את אפלייתם לרעה, בשל מוגבלותם.

36. האפליה באה לידי ביטוי גם בכך שבדרך כלל המשיבים גובים מלקוחותיהם, בגין הבנזין הנמכר בתחנות התדלוק שלהם, מחיר העומד בדרישות צו הפיקוח.

והנה, המבקש ושאר חברי הקבוצה מופלים לרעה על ידי המשיבים בשל מוגבלותם, כאשר מהם, ורק מהם, גובים המשיבים כספים שלא כדין ומעל המחיר המותר בצו הפיקוח וזאת באופן קבוע ושיטתי.

37. לכאורה, יטענו המשיבים, הם אינם מפלים לרעה את המבקש ושאר חברי הקבוצה שכן הם גובים מהם את אותו המחיר שהם גובים משאר הלקוחות. על כך יש להשיב כי מחוקק המשנה כבר אמר את דברו והורה את משיבים מה ייחשב בעיניו כשיוויון של קבוצת הנכים, והבהיר כי גביית אותו מחיר מאוכלוסיית הנכים, כמו משאר הלקוחות, אינה מגשימה את השיוויון ומהווה אפלייה.

ראו לענין זה בג"ץ 6778/97 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים פ"ד נח(2) 358 :

"תפיסת השוויון בענייננו משמעותה יחס שווה לשווים ויחס שונה לשונים. הפליה משמעותה יחס שונה אל שווים ויחס שווה אל שונים (ראו: בג"ץ 678/88 כפר ורדים נ' שר האוצר [2], בעמ' 507; בג"ץ 1703/92 ק.א.ל קוי אויר למטען בע"מ נ' ראש-הממשלה [3]; י' זמיר, מ' סובל "השוויון בפני החוק" [18]). נמצא כי שוויון אינו מחייב זהות. לעתים לשם השגת השוויון נדרש לפעול מתוך שונות"

מחוקק המשנה, כאשר תובנות אלו מול עניין, הוסיף את סעיף 2(ד) לצו הפיקוח, על מנת להגשים שיוויון מהותי לאוכלוסיית הנכים, והנה באו המשיבים ורמסו ברגל גסה הוראה זו, תוך שהם מתעלמים ממנה ומפלים לרעה את המבקש ושאר חברי הקבוצה.

38. סעיף 19נא (א) לחוק השיוויון קובע אף הוא, כי פעולה בניגוד להוראות חוק השיוויון תהווה עוולה כמשמעה בפקודת הנזיקין. לעניין הנזק הממוני שנגרם למבקש יפים הדברים האמורים בפרק 2 להלן.

39. להלן הוראות סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות:

"בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממון."

40. מהוראה זו של החוק ניתן ללמוד כי בית המשפט מוסמך לפסוק פיצוי בשל נזק לא ממוני לחברי הקבוצה. לפיכך יטען המבקש כי הוא זכאי גם לפיצוי בגין נזקיו הבלתי ממוניים המתבטאים בתחושת התסכול, ההתקוממות והניצול שחש, עת גילה כי משך שנים הופלה לרעה על ידי המשיבות תוך שהן גוזלות ממנו בשיטתיות הטבה שהמחוקק בחר להעניק לו בשל מוגבלותו, ומתעשרות על חשבוננו. המבקש סבור כי הסכום לו הוא זכאי בגין ראש נזק זה משמעותי, אך בהתחשב בעובדה כי הוא מבקש לייצג את כל חברי הקבוצה, ומתוך התחשבות במשיבות ישאיר את גודלו של ראש נזק זה לשיקול דעתו של בית המשפט הנכבד.

41. עוד יש להדגיש כי **העילה היחידה** מבין העילות הנזכרות בחוק תובענות ייצוגיות אשר בקשר אליה **מתאפשר לבית המשפט לפסוק פיצוי גם בלא הוכחת נזק** – ראו סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות המצוטט לעיל – היא הפרה של הוראות חוק השיוויון - מה שמדגיש את החומרה שמייחס המחוקק להפרת הוראות חוק השיוויון.

עוד ראוי לציין בהקשר זה גם את הוראות סעיף 19נא (ב) (1) לחוק השיוויון הקובע כי בית המשפט מוסמך לפסוק פיצוי של עד 50,000 ש"ח **ללא הוכחת נזק**, על מקרים בהם הופרו הוראות סעיף 19 – אשר הופרו בעניינינו.

המבקש יטען כי בנוסף /או לחילופין על בית המשפט הנכבד לפסוק לו, ולשאר חברי הקבוצה, פיצוי בלא הוכחת נזק, בגובה שימצא לנכון.

ג.1ג) עשיית עושר ולא במשפט

42. בנוסף /או לחילופין יטען המבקש כי בנסיבות העניין, ועל פי הוראת סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979, עשו המשיבות עושר ולא במשפט על חשבוננו, כמו גם על חשבון שאר חברי הקבוצה, כאשר גבו ממנו כספים בניגוד לדין מפורש, ולפיכך הוא ושאר חברי הקבוצה זכאים להשבת הסכומים שנגבו מהם על ידי המשיבות שלא כדין.

ג.2) תשתית עובדתית להשלמת עילות התביעה האישית ונזקיו של המבקש

43. ברשות המבקש, החל מחודש אוגוסט 2004 רכב מסוג מזדה MPV, מספר 16-762-72, הכוללת מנגנון נהיגה ידני כתחליף לדוושות. לפני כן, מחודש אוקטובר 2001, היה ברשותו רכב מאותו סוג, מספר רישוי 95-058-29. עוד ברשותו רכב מספר 16-885-25, בעל מנגנון היגוי רגיל המשמש את בני משפחתו, בין השאר להסעתו של המבקש.

מספרי הרישוי של הרכבים הנ"ל מצויינים על גבי תגי הנכה שהופקו למבקש על ידי משרד התחבורה, מעת לעת.

מצ"ב צילום תג הנכה הנוכחי, הצמוד דרך קבע לשמשת הרכב ומסומן כנספח ג' לבקשה.

עוד מצ"ב אישור מטעם משרד התחבורה המעיד על מספרי הרכב והמועדים הקודמים בהם החזיק המבקש בתג נכה ומסומן כנספח ד' לבקשה.

עוד מצ"ב צילומי רישיון הרכב של שני הרכבים האמורים ומסומן כנספח ה' לבקשה.

44. צו הפיקוח על מחירי הדלק חוקק כחלק מתהליך עידוד התחרות בשוק הדלק ועידוד חברות הדלק להתקין משאבות דלק למילוי בשירות עצמי, על מנת להטיב עם האוכלוסייה ולהוזיל עבורה את עלות תדלוק כלי הרכב שברשותה.

45. מינהל הדלק במשרד התשתיות הלאומיות (להלן: "מינהל הדלק") ממונה בפועל על יישומו של צו הפיקוח ובהתאם מפרסם אחת לחודש, מאז פרסום צו הפיקוח (ועוד קודם לכן על פי הוראות צו קודם) את מחירו המירבי של הבנוין הנמכר בתחנות התדלוק ואת מחירה של התוספת בעד שירות מלא.

מצ"ב הדפסי ריכוז מחירי הבנוין והתוספת בעד שירות מלא, כפי שמופיעות באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, אשר נגזרו מן הפרסומים ברשומות ומסומן כנספח ו' לבקשה (להלן: "טבלת ריכוז המחירים").

46. במסגרת צו הפיקוח נדרשו חברות הדלק מאז פרסומו, ובאופן הדרגתי, להגדיל את מספר תחנות התדלוק בהן מתאפשר תדלוק בשירות עצמי. בהתאם פירסם מינהל הדלק, בהתאם למועדים הנקובים בצו הפיקוח את רשימת תחנות התדלוק אשר בהן יש משאבות למילוי בנוין בשירות עצמי, נכון ליום 1 באפריל 2004 ונכון ליום 1 באפריל 2005.

מצ"ב הדפס רשימת תחנות התדלוק בהן קיימות משאבות למילוי דלק בשירות עצמי נכון ליום 1 באפריל 2004, כפי שהופיעה במועדים הרלוונטיים באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, ומסומן כנספח ז' לבקשה (להלן: "טבלת ריכוז התחנות ב- 2004").

מצ"ב הדפס רשימת תחנות התדלוק בהן קיימות משאבות למילוי דלק בשירות עצמי נכון ליום 1 באפריל 2005, כפי שמופיעה באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, ומסומן כנספח ח' לבקשה (להלן: "טבלת ריכוז התחנות ב- 2005").

47. בהזדמנויות שונות במהלך התקופה הרלוונטית לתובענה, תדלק המבקש את רכבו, אשר להזכירנו נושא דרך קבע תג נכה המונח במקום בולט לעין בקדמת הרכב, צמוד לשמשה הקדמית, בתחנות תדלוק של המשיבות, בהן היו קיימות משאבות למילוי בנוין בשירות עצמי, כאשר בפועל נגבה ממנו מחיר לליטר בנוין, אשר חורג מן המחיר המירבי המותר וכולל את מחירה של התוספת בעד שירות מלא, בניגוד להוראות צו הפיקוח.

48. מצ"ב מקבץ חשבוניות מס רלוונטיות אשר הצליח המבקש לאתר מסומנים כנספחים ט - 1 לבקשה. לא למותר להדגיש כי חשבוניות המס אשר מפיקות תחנות

התדלוק מודפסות על גבי נייר כימי אשר לעיתים קרובות דוהה עד בלי הכר, ובשל כך נאלץ המבקש לוותר על הצגת חשבוניות נוספות.

עוד מצ"ב טבלה המרכזת את הנתונים המצויים בחשבוניות המס המצורפות ומסומן **כנספח י'** (להלן: "**טבלת ריכוז הנזק**").

מטבלת ריכוז הנזק, המהווה חלק בלתי נפרד מבקשה זו, ניתן ללמוד, בין השאר, על המועדים בהם תדלק המבקש את רכבו, באיזו תחנת תדלוק של מי מהמשיבות, כמות ליטרים בנזין שרכש, המחיר ששילם, מספר הרכב שלו, מספרה של העסקה או חשבונית המס.

48. ניתן לראות כי התחנות בהן מילא המבקש בנזין ברכבו הן תחנות המופיעות באחת מטבלאות ריכוז התחנות במועד המוקדם למועד התדלוק ולפיכך חזקה כי היו בהן משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי, עת תדלק בהן המבקש את רכבו.

49. לצורך הדוגמא יתואר חישוב הנזק הנובע מחשבונית מס אחת, המופיעה בספרור 21 בטבלת ריכוז הנזק: בחשבונית מס מספר 173848 של חברת סונול, נגבה מן המבקש תעריף של 5.35 ש"ח לליטר, כאשר המבקש רכש 37.66 ליטרים של בנזין 95 אוקטן נטול עופרת. באותו מועד 8 באפריל 2005, המחיר המירבי המותר היה 5.24 ש"ח לליטר וגובה התוספת בעד שירות מלא היה 0.11 ש"ח לליטר. לפיכך סונול גבתה מן המבקש 11 אגורות מעל המותר לכל ליטר. בהכפלה בכמות הליטרים שנרכשו מתקבל הסך של 4.15 ש"ח שהוא נזקו של המבקש ברכישה זו.

50. יש לציין כי בידי המבקש מצויות חשבוניות מס נוספות רבות אך הוא צירף לבקשה זו רק את אלו אשר ניתנו בתחנות תדלוק המופיעות, בזמנים הרלוונטיים, בטבלת ריכוז התחנות ב-2004 או בטבלת ריכוז התחנות ב-2005.

סביר כי חשבוניות מס נוספות אשר בידי המבקש נובעות מתדלוקים שבוצעו בתחנות בהן נגבה ממנו מחיר שלא כדן אך קיומן של משאבות למילוי בשירות עצמי בתחנות אלו, אינו עולה בהכרח מטבלאות הריכוז האמורות, אשר מצלמות מצב החל מיום מסויים ולא מתעדות את גידול מספר התחנות לאורך התקופה.

המבקש שומר על זכותו להגדיל את היקף תביעתו האישית לאחר שיקבל מן המשיבות את מלוא הנתונים באשר לתדלוקים שביצע בתחנות התדלוק שלהן.

51. על רקע עילות התביעה האישית המפורטות בפרק ג1 לעיל ועל רקע הנתונים העובדתיים והמסמכים המצורפים, הוכח, למצער לכאורה, כי למבקש עילות תביעה אישית כנגד כל אחת מחברות הדלק – דור-אלון, דלק, סונול ופז.

3.1. שאלות שבעובדה או במשפט משותפות לכלל חברי הקבוצה

52. לשיטת המבקש יש להגדיר את הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג במסגרת התובענה הייצוגית באופן הבא:

"כל מי שרכש מן הנתבעות, מיום 15 ביוני 2002 ועד מועד הגשת התובענה, בתחנות תדלוק בהן יש משאבות דלק למילוי בשירות עצמי, בנזין מסוג 96 אוקטן /או 96 אוקטן נטול עופרת /או 95 אוקטן /או 95 אוקטן נטול עופרת, עבור רכב הנושא תג נכה, ונגבה ממנו מחיר העולה על המחיר המירבי."

53. מן האמור לעיל ברור כי כל מי שנהג ברכב הנושא תג נכה ונגבה ממנו מחיר לליטר בנזין הגבוה מן המחיר המירבי, בתחנות התדלוק הרלוונטיות של המשיבות, מצוי באותו מצב של המבקש, ולפיכך גם בעניינו מתעוררות שאלות דומות של עובדה ואו משפט.
54. כך למשל משותפת לחברי הקבוצה השאלה האם גביית מחיר, מעל המחיר המירבי, לחברי הקבוצה אשר נהגו ברכב נושא תג נכה, מנוגדת לחוק הפיקוח.
55. עוד משותפת לחברי הקבוצה השאלה האם הופלו לרעה בניגוד להוראות חוק שיוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות. ואם התשובה חיובית אזי משותפת השאלה איזה פיצוי יש לפסוק, בגין הפרת חוק השיוויון, בגין הנזק הלא ממוני ואו בלא הוכחת נזק.
56. כך גם משותפת לחברי הקבוצה השאלה האם עשו המשיבות עושר ולא במשפט על חשבונם של חברי הקבוצה.
57. למעשה כמעט כל השאלות שמעוררות עילות תביעתו האישית של המבקש מתעוררות גם בעניינו של כל אחד ואחד מחברי הקבוצה. השאלה היחידה הנבדלת ביניהם היא שאלת גודלו של הנזק שנגרם לכל אחד מהם.
58. בהקשר זה יש להדגיש כי חוק תובענות ייצוגיות בחר בניסוח של "עובדה או משפט" במטרה להטעים כי אין הכרח שהתובענה תעורר שאלות משותפות גם של עובדה וגם של משפט, ובכך ביקש המחוקק להקל בדרישות לאישורה של התובענה הייצוגית.
- ראו לעניין זה מתוך דברי ההסבר לתזכיר הצ"ח, עמוד 21:

"הנוסח הקיים בחקיקה הישראלית בהקשר זה הוא 'עובדה ומשפט'. מוצע שהתנאי יהיה חלופי ולא מצטבר. לדוגמא, די שיהיו מספיק שאלות משפטיות משותפות כדי שהתובענה תתנהל כייצוגית."

ד. מתקיימים כל התנאים הנדרשים לאישור הגשת תובענה ייצוגית

17. קיימת אפשרות סבירה כי השאלות המשותפות לקבוצה יוכרעו לטובת הקבוצה

59. עילות תביעתו האישיות של המבקש זהות במהותן לעילות התביעה של כל אחד ואחד מחברי הקבוצה. אשר על כן אם יראה המבקש אפשרות סבירה שעילות התביעה האישיות שלו יוכרעו לטובתו, כי אז ניתן יהיה להסיק אפשרות סבירה כי השאלות המשותפות לחברי הקבוצה יוכרעו לטובת חברי הקבוצה.
60. כמפורט בפרקים 1-2 לעיל עילות תביעתו של המבקש הוכחו באופן מלא, ולמצער הוכחו לכאורה, במידה המספקת לצורך אישור הגשת התובענה הייצוגית.
61. הוראות חוק הפיקוח וצו הפיקוח ברורות וחד משמעיות. האיסור על גביית מחיר לליטר העולה על המחיר המירבי בכלל והאיסור על גביית תוספת בעד שירות מלא מלקוחות בעלי מאפיינים של חברי הקבוצה בפרט, הם איסורים החלטיים אשר אינם נתונים לשיקול דעת המשיבים.
62. חשבוניות המס המצורפות לבקשה מהוות ראיה חותכת לעצם תדלוק רכב המבקש בתחנות תדלוק של המשיבות וראיה חותכת באשר למחיר לליטר אשר נגבה ממנו - אשר עולה על המחיר המירבי המותר וכולל תוספת בעד שירות מלא.

רשימת תחנות התדלוק הכוללות משאבות בשירות עצמי, המצוייה באתר האינטרנט של מינהל הדלק, מעידה על זהותן של אותן תחנות, בינהן תחנות התדלוק בהן תידלק המבקש את מכוניתו (נספחים ז, ח).

היותו של המבקש נכה, אשר הופק לו תג נכה על פי הוראות חוק חניה לנכים, התשנ"ד-1993, עולה מצילום תג הנכה המצורף ומאישור משרד התחבורה (נספחים ג, ד).

63. מכאן כי קיימת אפשרות יותר מסבירה שהשאלות המשותפות לחברי הקבוצה יוכרעו לטובתם.

24. תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת

64. מטבע הדברים גודלו של הנזק שנגרם למבקש, כמו גם לכל פרט אחר מחברי הקבוצה, אינו מצדיק את העלויות הכרוכות בניהול תביעה אישית כנגד המשיבות. לעומת זאת ניתן לראות כי הצטברות הנזקים המוערכים לכל חברי הקבוצה מסתכס במליוני שקלים אשר גבו המשיבות מאוכלוסיית הנכים בניגוד לדין מפורש, תוך הפלייתם לרעה ביחס לשאר לקוחותיהם.

זהו בדיוק המצב הקלאסי אליו כיוון המחוקק כאשר חוקק את חוק תובענות ייצוגיות.

65. כך למשל מתוך המבוא להצעת חוק תובענות ייצוגיות התשס"ה – 2005, אשר פורסמה בהצ"ח הכנסת התשס"ה (חוברת 93) עמוד 232:

"כלי משפטי זה [תובענה ייצוגית-א.א.] נועד בעיקר למצבים שבהם תאגיד גדול או רשות פוגעים בציבור גדול באופן שלכל פרט נגרם נזק קטן אשר אינו מצדיק הגשת תביעה על ידו, אולם סך כל הנזק המצטבר לציבור הנפגעים הוא רב. התובענה הייצוגית מאפשרת לאחד את האינטרס של כלל הנפגעים ויוצרת תמריץ להגשת תובענה."

והדברים כמו נאמרו לעניינינו.

66. וכך בדברי ההסבר לתזכיר הצ"ח, עמוד 22:

"תובענה ייצוגית תיחשב בדרך כלל כדרך היעילה וההוגנת ביותר כאשר מספרם הרב של חברי הקבוצה גורר חוסר יכולת מעשית לצרף את כולם כבעלי דין."

67. וכך בדברי ההסבר להצ"ח תובענות ייצוגיות התשס"ו – 2006 – אשר פורסמה ברשומות בהצ"ח הממשלה התשס"ו (חוברת 234) 256, בעמוד 263:

"תובענה ייצוגית תיחשב בדרך כלל כדרך היעילה וההוגנת ביותר כאשר מספרם הרב של חברי הקבוצה גורר חוסר יכולת מעשית לצרף את כולם כבעלי דין. בנוסף משקף שיקול זה את העובדה כי יש בניהולן של תובענות פרטניות על ידי פרטים רבים חוסר יעילות למערכת המשפט וחשש מפסיקות סותרות."

68. עוד יש להדגיש בהקשר זה כי במחשבי המשיבות מצויים מלוא הנתונים על מנת לחשב את נזקו של כל אחד מחברי הקבוצה, לרבות מועדי התדלוק, מספר הרכב, מספר הליטרים שרכש, המחיר ששילם, זהות התחנה והמשאבה בה תידלק, מספר כרטיס האשראי בו שילם (מתוך הנחה כי מרבית הרכישות בוצעו באמצעות כרטיסי אשראי).
69. כמוסבר לעיל, ההבדל היחיד בין הפרטים בקבוצה נעוץ בגודלו של הנזק שנגרם לכל אחד מהם, אך בכך אין כדי לשלול את היותה של תובענה ייצוגית הדרך היעילה וההוגנת לבירור והכרעת המחלוקת.
70. לא למותר לציין בהקשר זה כי התנאי אשר היה מוכר בחלק מן החקיקה אשר איפשרה הגשת תובענה ייצוגית, טרם בוטלה על ידי חוק תובענות ייצוגיות – בדבר גודלה של הקבוצה (דוגמת סעיף 35 ב(2) לחוק הגנת הצרכן) אינו קיים עוד במישורין, אך עשוי להילקח בחשבון במסגרת בחינת התנאי של "יעילות והוגנות".
71. לפיכך יצויין כי גודלה של הקבוצה בעניינינו אכן מצדיק את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית: מנתונים שנמסרו לב"כ המבקש מידי משרד התחבורה עולה כי קיימים, נכון לתחילת שנת 2006, 72,000 נכים להם הונפקו תגי חניה לנכה. עוד נמסר כי כל נכה זכאי לתג נכה בעבור עד שני רכבים, ולפיכך מספר הרכבים הנושא תג נכה, שהוא המספר הקובע לצורך הגדרת הקבוצה ואמדן גודלה, נע בין 72,000 ל-144,000. לכל הדעות מדובר במספר משמעותי דיו על מנת להצדיק את אישור הגשת התובענה כתובענה ייצוגית.
- העתק תכתובת הדואר האלקטרוני מן האחראית על חופש המידע במשרד התחבורה מצ"ב **כנספח יא'** לבקשה.

3ד. ענינם של כלל חברי הקבוצה ייצוג וינוהל בדרך הולמת ובתום לב

72. נצטט תחילה בעניין זה מתוך פסק הדין המנחה בעניין רע"א 8332/96 **משה שמש נ' דן רייכרט**, פ"ד נה(5) 305, 276:

"אין להקפיד עם כישוריו וידיעותיו של התובע הייצוגי, וכי בדרך-כלל, התובע הייצוגי ההולם הוא מי שיש לו אינטרס אמיתי ועניין ממשי בתביעה והבנה מסוימת בתביעה שאותה הוא מבקש להוביל נגד הנתבעים ובסוגיותיה המרכזיות... גישה מקלה זו נועדה למנוע מהגוף הפוגע את ניצול כוחו ועוצמתו לשם עשיית עושר על חשבון הציבור ופרטיו."

73. גם בעניין ע"א 4556/94 **טצת ואח' נ' זילברשץ ואח'**, פ"ד מט(5) 774 נפסק:

"הדרישה של הייצוג ההולם של ענייני הקבוצה, מופנית בעיקר לשאלה אם התובע הייצוגי יוכל לפעול במידת המרץ הראויה לניהול התובענה, ואם לא יהיה ניגוד עניינים בינו לבין שאר חברי הקבוצה"

74. המבקש הינו נכה, המסתייע דרך קבע ברכב לצורך ניידות, ולפיכך הוא עצמו סבל נזק ישיר מן המשיבות, כמפורט לעיל. משכך יש זהות אינטרסים בין המבקש ובין שאר חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. המבקש אף היה שותף למאבקים בהם פעל למען שמירת זכויותיהם של הנכים, לרבות חברות פעילה בעמותת נכי הפוליו אשר פעלה במהלך השנים 1993-1994 להעברת חוק לטובת אוכלוסייה זו, וכן מונה בשנת

2003 ליו"ר ועדה מטעם נציבות מס הכנסה על מנת לבחון את הבטי הנגישות לנכים לבניין קריית הממשלה בתל-אביב-אליו הועברו לאחרונה כל משרדי הממשלה אשר היו פזורים בתל-אביב.

75. צירוף העובדה שהמבקש הינו נציג אותנטי של הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג – ומשכך חולק את אותו אינטרס עימם – והעובדה כי המבקש היה שותף לניהול מאבקים למען זכויותיהם של הנכים, כמו גם היותו מצוי בענייני כספים, בהיותו בעל ותק רב בתפקידו במס הכנסה, לא מותירים מקום לספק כי המבקש עתיד לייצג את הקבוצה בצורה הולמת ובתום לב בניהול התובענה למען הקבוצה.

76. באי כוחו של המבקש, עו"ד אייל אורן ועו"ד דורון בראש – עורכי דין ותיקים המנהלים משרד עורכי דין מאז תום התמחותם במשרד עורכי הדין הרצוג, פוקס, נאמן ושות', ומשרתים נאמנה מגוון רחב של לקוחות אזרחיים-מסחריים, במגוון של תיקי התדיינות משפטית בערכאות שונות. עו"ד אורן בעל תואר שני במשפט מסחרי מאוניברסיטת תל-אביב ומשמש כעוזר הוראה במכללה למינהל ואילו עו"ד בראש בשלבי סיום התואר השני במשפט מסחרי ומאחוריו פרסומים של מאמרים בתחומי משפט שונים והספר "ביוטכנולוגיה – משפט ומסחר" בהוצאת הלכות. לצורך ניהול התובענה יסתייעו בשני עורכי דין נוספים ובשירותיו של רו"ח אשר יסייע בידם לצורך חישובים כלכליים וחשבונאיים הכרוכים בתובענה. די בכך על מנת להיווכח כי עניינה של הקבוצה ייוצג באופן הולם ומקצועי.

ה. נזקה המוערך של הקבוצה וגודל הפיצוי המבוקש עבורה

1. הנזק הכללי

77. נזקה של הקבוצה, והפיצוי המבוקש מחולקים לשלושה ראשים: נזק ממוני, נזק בלתי ממוני ופיצויים בלא הוכחת נזק.

78. אשר לנזק הממוני, גודלו המוערך בגין כל חברי הקבוצה הינו 21,730,000 ש"ח, והוא מחושב על בסיס נתונים משולבים בהערכות. יש לציין כי נלקחו הערכות שמרניות ומצמצמות ביותר, כך שללא ספק ייתכן כי הנזק האמיתי גדול הרבה יותר. לא למותר ולציין בהקשר זה כי בעת ניהול התובענה, לכשהגשתה של זו תאושר, ניתן יהא לחשב את גודלו האמיתי של הנזק באשר מלוא הנתונים המאפשרים לעשות כן מצויים בידי המשיבות.

79. לא למותר לצטט בעניין זה מתוך דברי ההסבר לתזכיר הצ"ח, עמוד 20:

"אשר להוכחת הנזק, בדומה להוראות הקיימות כיום בחלק מההסדרים הספציפיים, הנוסח המוצע מבהיר, כי התובע אינו נדרש להוכיח את נזקם של כל חברי הקבוצה בשלב הבקשה לאישור תובענה ייצוגית, שכן בפועל דרישה כאמור, היתה חוסמת אפשרות של הגשת תביעות ייצוגיות בעילות מסוג זה." [ההדגשות שלי – א.א.]

80. על פי הערכה שמרנית מבצע כל רכב בישראל בממוצע כ- 20,000 ק"מ בשנה, או כ- 1,666 ק"מ בחודש, כאשר ניתן לשער כי רכבו של נכה – לו הרכב מהווה צורך תכוף עוד יותר – מבצע יותר מכך. לצורך האומדן יילקח בחשבון הנתון של 20,000 ק"מ בשנה או כ- 1,666 ק"מ בחודש.

81. על פי הערכה צריכת הבנזין הממוצעת לרכב הינה 8 ק"מ לכל ליטר בנזין, כאשר ניתן לשער כי הרכבים המוחזקים על ידי נכים צורכים יותר מכך בשל היותם, על פי רוב, רכבים בעלי נפח מנוע גדול מן הממוצע (בשל העובדה שנכים זוכים להטבות מיסוי משמעותיות המאפשרות להם לרכוש רכבים גדולים יותר ובטיחותיים יותר, אשר על פי רוב הם בעלי נפח מנוע גדול יותר). לצורך האומדן יילקח בחשבון הנתון של 8 ק"מ לכל ליטר בנזין.

82. תחנות הדלק בהן נגבו מחברי הקבוצה כספים שלא כדין הן אותן תחנות בהן קיימות משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי (אך לא כל המשאבות בהן הן למילוי בשירות עצמי שכן סביר כי נכים אינם נוהגים לתדלק בתחנות כאלו), ועל פי הערכה המספר של תחנות אלו מתוך כלל תחנות הדלק של המשיבות (בניכוי מספר התחנות בהן כל המשאבות בהן הן למילוי בשירות עצמי) עומד בממוצע לאורך התקופה הרלוונטית על כ- 25%.

83. לפיכך לצורך חישוב האומדן תילקח בחשבון ההנחה כי רק 25% מכמות הדלק שתדלקו חברי הקבוצה, במהלך התקופה הרלוונטית לתובענה, תודלק בתחנות בהן נגבתה מהם התוספת בעד שירות מלא שלא כדין.

84. עוד ידוע כי למשיבות, ביחד, נתח השוק המכריע של תחנות התדלוק בארץ ומהווה כ- 90% אחוזים מתוך כלל התחנות בארץ.

85. מן המקובץ עד כה עולה כי כל אחד מחברי הקבוצה רכש מיום 15 ביוני 2002 ועד להגשת התובענה, משך 45 חודשים ויותר, כ- 9375 ליטר בנזין, אשר רק כרבע מתוכם, קרי, כ- 2,344 ליטר בנזין, ורק 90% מן הסך האמור, קרי, 2,110 ליטר יילקחו בחשבון.

86. גובהה של התוספת בעד שירות מלא השתנה מספר פעמים במהלך התקופה הרלוונטית. הממוצע המשוקלל של גובה התוספת בעד שירות מלא, לאורך התקופה הרלוונטית לתביעה הינו 10.3 אג' לכל ליטר בנזין.

מצ"ב **כנספת יב'** טבלה המתארת את גובה התוספת בעד שירות מלא, מיום 15 יוני 2002 ועד ליום 15 במרץ 2006 בחלוקה לתקופות.

87. הכפלת הסך של 2,110 ליטר בסך של 10.3 אג' נותן נזק משוער של כ- 217.3 ש"ח לכל רכב הנושא תג נכה.

88. כמות הרכבים הנושאים תג נכה, נכון לשנת 2006, כאמור לעיל, נעה בין 72,000 ל- 144,000 ולפיכך יילקח בחשבון לצורך חישוב האומדן כמות ממוצעת של 100,000 כלי רכב הנושאים תג נכה.

אשר על כן הנזק הממוני המוערך בצמצום לקבוצה כולה הינו **21,730,000 ש"ח**.

89. אשר לגובהם של הנזק הבלתי ממוני והפיצוי בלא הוכחת נזק, ישאיר המבקש את אלו לשיקול דעתו של בית המשפט הנכבד.

2ה. חלוקת האחריות בין המשיבות

90. חלוקת האחריות בין המשיבות תבוסס לאחר קבלת נתוני האמת מן המשיבות. יחד עם זאת להלן תבוצע הערכה המבוססת על החלק היחסי של מספר תחנות התדלוק בהן קיימות משאבות בשירות עצמי (אך לא כל המשאבות בהן הן למילוי בשירות

עצמי שכן סביר כי נכים אינם נוהגים לתדלק בתחנות כאלו) השייכות לכל אחת מן המשיבות, מתוך סה"כ התחנות הללו השייכות למשיבות. הנתונים נגזרו טבלת ריכוז התחנות ב- 2005 (נספח ח).

מצ"ב טבלה המרכזת את חישוב חלוקת האחריות בין המשיבות ומסומן כנספח יג' לבקשה.

91. משכך מוערכת אחריותה של סונול ב- 25.5% מכלל הנזק, אחריותה של דלק ב- 27.3% מכלל הנזק, אחריותה של פז ב- 15% מכלל הנזק ואחריותה של דור-אלון ב- 32.2% מכלל הנזק.

נ. סוף דבר

92. המבקש הוכיח כי הוא עומד בכל התנאים הנדרשים על מנת להכיר בתביעתו כתביעה ייצוגית, והקבוצה אותה הוא מבקש לייצג היא קבוצה אשר נודעת חשיבות ציבורית וחברתית רבה להגנה על זכויותיה.

אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כמבוקש ברישת בקשה זו תוך חיוב המשיבות בהוצאות המבקש ושכ"ט עורכי דין בצירוף מע"מ כחוק.

93. לבקשה זו מצורף תצהירו של מר יעקב גרינבאום, המבקש, לתמיכה בעובדות המפורטות בה.

94. לבית משפט נכבד זה הסמכות העניינית והסמכות המקומית לדון בבקשה לאישור זו ובתובענה, אם וכאשר הגשתה תאושר, בשים לב לגובה הנזק המוערך לקבוצה ובשים לב למיקומן של תחנות התדלוק בהן נגרם הנזק למבקש.

דורון בראש, עו"ד

אייל אורן, עו"ד

באי כוח המבקש

תצהיר

אני הח"מ, יעקב גרינבאום, ת.ז. 50332428, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזאת כדלקמן:

אני עושה תצהיר זה בתמיכה לעובדות המפורטות בבקשה לאישור תובענה ייצוגית (להלן: "הבקשה" או "הבקשה לאישור") המוגשת על ידי כנגד חברות הדלק המשיבות בבקשה (להלן: "המשיבות"), בבית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו.

למען הנוחות לעיתים אכנה עצמי "המבקש" ובכל מקום בו אנקוב בשם "המשיבה" או "המשיבות" הכוונה למשיבה או המשיבות בבקשה.

כל המוצהר על ידי, ידוע לי מידיעה אישית, או נלמד מתוך המסמכים המצורפים בזאת, או נמסר לי על ידי בא כוחי או נאמר על פי עצות משפטיות שקיבלתי, על פי ההקשר.

חשיבותה הציבורית של התובענה – פגיעה באוכלוסיית הנכים

1. עניינן של הבקשה והתובענה, הינו גביית כספים, אשר על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי הינה שלא כדין, המתבצעת באופן שיטתי על ידי המשיבים, וזאת מאחת האוכלוסיות המופלות והמקופחות ביותר בחברה ישראלית – אוכלוסיית הנכים – אשר אני נמנה עליה, תוך הדגשת האפלייה כנגדם והעצמתה.

2. לעניינה של תובענה זו חשיבות ציבורית וחברתית רבה, החורגת מעבר לענייני הפרטי. המדובר בפן נוסף של פגיעה שיטתית ומודעת בזכויותיהם החוקיות של אנשים עם מוגבלות.

3. מטרת הגשתה של התובענה הייצוגית נשוא הבקשה לאישור צופה פני עבר ופני עתיד. בשל העבר מתבקש פיצוי כמפורט בבקשה. מטרה חשובה לא פחות היא להביא את המשיבות לקיים להבא את הוראות החוק ולהקפיד לייטן לאוכלוסיית הנכים את ההטבה אשר **המחוקק בחר לתת להם**, לטעמי - בדיוק על מנת שלא יופלו לרעה ביחס לכל שאר האוכלוסייה, מבחינת האפשרויות שלהם לחסוך בעלות מילוי בנזין לכלי רכבם, אפשרות אשר ניתנה לכלל האוכלוסייה באמצעות מילוי בנזין בשירות עצמי.

4. יש לציין בהקשר זה, ועל פי עיצה המשפטית שקיבלתי, כי החל ביום 2 באפריל 2006, יהיו זכאים חברי הקבוצה לכך שלא תיגבה מהם תוספת בעד שירות מלא **באף תחנת תדלוק ברחבי הארץ**! כך שההיקף הפוטנציאלי של גרימת נזק לחברי הקבוצה, מסוג הנזק שיתואר להלן, הוא גדול פי כמה מן הנזק אשר נגרם עד כה, בשלו מוגשת הבקשה, ויש חשיבות ציבורית וחברתית רבה להרתיע את המשיבות מלהמשיך בהתעלמות מזכויותיהם של חברי הקבוצה – אוכלוסיית הנכים.

בהתאם אבקש, במסגרת התובענה, פסיקת סעד המחייב את המשיבות ליידע את ציבור הנכים באשר לזכויותיהם האמורות באמצעות תליית שלט מאיר עיניים בכניסה לכל תחנת תדלוק ברחבי הארץ, אשר יידע את ציבור הנכים כי חל איסור לגבות מהם תוספת בעד שירות מלא ובלבד שרכבם נושא תג נכה.

הצדדים

5. **המבקש** - אנוכי, התובע בתובענה, מר יעקב גרינבאום, הנני עובד מדינה בתפקיד רכז חברות במס הכנסה, נכה משותק בפלג גופי התחתון מגיל ינקות, ומסתייע בקביים או

בכסא גלגלים באופן קבוע לצורך התניידות. ברשותי שני רכבים הנושאים תג נכה, כהגדרתו בחוק חניה לנכים, התשנ"ד-1993 (להלן: "חוק החניה") (להלן: "תג נכה").

6. **סונול** – המשיבה 1 הינה חברת דלק, כמשמעותה בחוק משק הדלק (קידום התחרות), תשנ"ד-1994 (להלן: "חוק משק הדלק"), אשר אוחזת במותג "סונול" תחתיו היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 209 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבה 2 היא חברת בת בבעלות של המשיבה 1 העוסקת בתפעול של תחנות התדלוק של המשיבה 1. המשיבות 1 ו-2 יקראו להלן וביחד: "סונול".

7. **פז** – המשיבה 3 הינה חברת דלק, כמשמעותה בחוק משק הדלק, אשר אוחזת במותג "פז" תחתיו היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 251 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבה 3 תיקרא להלן: "פז".

8. **דלק** – המשיבה 4 הינה חברת דלק כמשמעותה בחוק משק הדלק, אשר אוחזת במותג "דלק" ובמותג "גל" תחתם היא מוכרת לציבור, במישרין או בעקיפין, בנזין בכ- 218 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. שמה של המשיבה 5 - שערי דלק בע"מ - מופיע על גבי חשבוניות המס שניתנו לי ואולם במרשם החברות מופיעה חברה זו כמחוסלת עקב מיזוג, בעוד שמספר העוסק מורשה המופיע על גבי אותן חשבוניות שייך לשותפות רשומה בשם שערי דלק פיתוח וניהול. המשיבות 4 ו-5 יקראו להלן וביחד: "דלק".

9. **דור-אלון** – המשיבה 6 הינה חברה המצוייה בבעלות של המשיבה 7, אשר מצויה בבעלות של המשיבה 8, ומתפעלת עבור המשיבות 6 ו-7 את תחנות התדלוק תחת המותג "אלון" ותחת המותג "דור" תחתם מוכרות משיבות אלו, במישרין או בעקיפין, לציבור בנזין בכ- 151 תחנות תדלוק ברחבי הארץ. המשיבות 6, 7 ו-8 יקראו להלן וביחד: "דור-אלון".

10. על פי עיצה המשפטית שקיבלתי המשיבות עונות להגדרת "עוסק" המופיעה בסעיף 1 לחוק הגנת הצרכן תשמ"א – 1981, באשר כל אחת מהן גם מוכרת נכס (בנזין) וגם נותנת שירות דרך עיסוק (מילוי הבנזין ושירותים נלווים).

11. על פי עיצה המשפטית שקיבלתי אין חולק כי המשיבים נופלים בדלת אמותיו של סעיף 19(א)(3) לחוק השיויון, הן משום שהם מפעילים מקום ציבורי - תחנות תדלוק נזכרות בסעיף 4 לתוספת הראשונה לחוק - הן משום שהם עוסקים במתן שירות ציבורי - שירותי אנרגיה נקובים בסעיף 12 לתוספת השניה לחוק - והן משום שהם מספקים מוצר - בנזין.

12. עלי לציין כי חשתי תסכול, התקוממות ותחושת ניצול עת גיליתי כי משך שנים הופלתי לרעה על ידי המשיבות תוך שהן גוזלות ממני בשיטתיות הטבה שהמחוקק בחר להעניק לי בשל מוגבלותי, ומתעשרות על חשבונתי. אני סבור כי הסכום לו אני זכאי בגין ראש נזק זה משמעותי, אך בהתחשב בעובדה כי אני מבקש לייצג את כל חברי הקבוצה, ומתוך התחשבות במשיבות אשאיר את גודלו של ראש נזק זה לשיקול דעתו של בית המשפט הנכבד.

תשתית עובדתית להשלמת עילות התביעה האישית והנזקים שנגרמו לי

13. ברשותי, החל מחודש אוגוסט 2004 רכב מסוג מזדה MPV, מספר 16-762-72, הכוללת מנגנון נהיגה ידני כתחליף לדושות. לפני כן, מחודש אוקטובר 2001, היה ברשותי רכב מאותו סוג, מספר רישוי 95-058-29. עוד ברשותי רכב מספר 16-885-25, בעל מנגנון היגוי רגיל המשמש את בני משפחתי, בין השאר להסעתי שלי. מספרי

הרישוי של הרכבים הנ"ל מצויינים על גבי תגי הנכה שהופקו לי על ידי משרד התחבורה, מעת לעת.

מצ"ב צילום תג הנכה הנוכחי, הצמוד דרך קבע לשמשת הרכב ומסומן **כנספח ג'** לבקשה.

עוד מצ"ב אישור מטעם משרד התחבורה המעיד על מספרי הרכב והמועדים הקודמים בהם החזיק המבקש בתג נכה ומסומן **כנספח ד'** לבקשה.

עוד מצ"ב צילומי רישיון הרכב של שני הרכבים האמורים ומסומן **כנספח ה'** לבקשה.

14. על פי עיצה משפטית שקיבלתי, צו הפיקוח על מחירי הדלק חוקק כחלק מתהליך עידוד התחרות בשוק הדלק ועידוד חברות הדלק להתקין משאבות דלק למילוי בשירות עצמי, על מנת להטיב עם האוכלוסיה ולהוזיל עבורה את עלות תדלוק כלי הרכב שברשותה.

15. על פי עיצה משפטית שקיבלתי, מינהל הדלק במשרד התשתיות הלאומיות (להלן: "**מינהל הדלק**") ממונה בפועל על יישומו של צו הפיקוח ובהתאם מפרסם אחת לחודש, מאז פרסום צו הפיקוח (ועוד קודם לכן על פי הוראות צו קודם) את מחירו המירבי של הבנזין הנמכר בתחנות התדלוק ואת מחירה של התוספת בעד שירות מלא.

מצ"ב הדפסי ריכוז מחירי הבנזין והתוספת בעד שירות מלא, כפי שמופיעות באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, אשר נגזרו מן הפרסומים ברשומות ומסומן **כנספח ו'** לבקשה (להלן: "**טבלת ריכוז המחירים**").

16. על פי עיצה משפטית שקיבלתי, במסגרת צו הפיקוח נדרשו חברות הדלק מאז פרסומו, ובאופן הדרגתי, להגדיל את מספר תחנות התדלוק בהן מתאפשר תדלוק בשירות עצמי. בהתאם פירסם מינהל הדלק, בהתאם למועדים הנקובים בצו הפיקוח את רשימת תחנות התדלוק אשר בהן יש משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי, נכון ליום 1 באפריל 2004 ונכון ליום 1 באפריל 2005.

מצ"ב הדפס רשימת תחנות התדלוק בהן קיימות משאבות למילוי דלק בשירות עצמי נכון ליום 1 באפריל 2004, כפי שהופיעה במועדים הרלוונטיים באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, ומסומן **כנספח ז'** לבקשה (להלן: "**טבלת ריכוז התחנות ב- 2004**").

מצ"ב הדפס רשימת תחנות התדלוק בהן קיימות משאבות למילוי דלק בשירות עצמי נכון ליום 1 באפריל 2005, כפי שמופיעה באתר האינטרנט של משרד התשתיות הלאומיות, ומסומן **כנספח ח'** לבקשה (להלן: "**טבלת ריכוז התחנות ב- 2005**").

17. בהזדמנויות שונות במהלך התקופה הרלוונטית לתובענה, תדלקתי את רכבי, אשר בו אני נושא דרך קבע תג נכה המונח במקום בולט לעין בקדמת הרכב, צמוד לשמשה הקדמית, בתחנות תדלוק של המשיבות, בהן היו קיימות משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי, כאשר בפועל נגבה ממני מחיר לליטר בנזין, אשר, על פי עיצה משפטית שקיבלתי, חורג מן המחיר המירבי המותר וכולל את מחירה של התוספת בעד שירות מלא, בניגוד להוראות צו הפיקוח.

18. מצ"ב מקבץ חשבוניות מס רלוונטיות אשר הצלחתי לאתר מסומנים **כנספחים ט - 26ט** לבקשה. לא למותר להדגיש כי חשבוניות המס אשר מפיקות תחנות התדלוק

מודפסות על גבי נייר כימי אשר לעיתים קרובות דוהה עד בלי הכר, ובשל כך נאלצתי לוותר על הצגת חשבוניות נוספות.

עוד מצ"ב טבלה המרכזת את הנתונים המצויים בחשבוניות המס המצורפות ומסומן כנספח י' (להלן: "טבלת ריכוז הנזק").

מטבלת ריכוז הנזק, המהווה חלק בלתי נפרד מתצהירי זה, ניתן ללמוד, בין השאר, על המועדים בהם תדלקתי את רכבי, באיזו תחנת תדלוק של מי מהמשיבות, כמות ליטרים בנזין שרכשתי, המחיר ששילמתי, מספר הרכב שלי, מספרה של העסקה או חשבונית המס.

19. ניתן לראות כי התחנות בהן מילאתי בנזין ברכבי הן תחנות המופיעות באחת מטבלאות ריכוז התחנות במועד המוקדם למועד התדלוק ולפיכך חזקה כי היו בהן משאבות למילוי בנזין בשירות עצמי, עת תדלקתי בהן את רכבי.

20. לצורך הדוגמא יתואר חישוב הנזק הנובע מחשבונית מס אחת, המופיעה בספרור 21 בטבלת ריכוז הנזק: בחשבונית מס מספר 173848 של חברת סונול, נגבה ממני תעריף של 5.35 ש"ח לליטר, כאשר רכשתי 37.66 ליטרים של בנזין 95 אוקטן נטול עופרת. על פי עיצה משפטית שקיבלתי, באותו מועד 8 באפריל 2005, המחיר המירבי המותר היה 5.24 ש"ח לליטר וגובה התוספת בעד שירות מלא היה 0.11 ש"ח לליטר. לפיכך סונול גבתה ממני 11 אגורות מעל המותר לכל ליטר. בהכפלה בכמות הליטרים שנרכשו מתקבל הסך של 4.15 ש"ח שהוא הנזק שנגרם לי ברכישה זו.

21. יש לציין כי בידי מצויות חשבוניות מס נוספות רבות אך צירפתי לבקשה זו רק את אלו אשר ניתנו בתחנות תדלוק המופיעות, בזמנים הרלוונטיים, בטבלת ריכוז התחנות ב-2004 או בטבלת ריכוז התחנות ב-2005.

סביר כי חשבוניות מס נוספות אשר בידי נובעות מתדלוקים שבוצעו בתחנות בהן נגבה ממנו מחיר שלא כדן אך קיומן של משאבות למילוי בשירות עצמי בתחנות אלו, אינו עולה בהכרח מטבלאות הריכוז האמורות, אשר מצלמות מצב החל מיום מסויים ולא מתעדות את גידול מספר התחנות לאורך התקופה.

אני שומר על זכותי להגדיל את היקף תביעתי האישית לאחר שאקבל מן המשיבות את מלוא הנתונים באשר לתדלוקים שביצעתי בתחנות התדלוק שלהן.

22. מטבע הדברים גודלו של הנזק שנגרם לי, כמו גם לכל פרט אחר מחברי הקבוצה, אינו מצדיק את העלויות הכרוכות בניהול תביעה אישית כנגד המשיבות. לעומת זאת ניתן לראות כי הצטברות הנזקים המוערכים לכל חברי הקבוצה מסתכס במליוני שקלים אשר גבו המשיבות מאוכלוסיית הנכים בניגוד לדין מפורש, תוך הפלייתם לרעה ביחס לשאר לקוחותיהם.

23. עוד יש להדגיש בהקשר זה כי למיטב ידיעתי במחשבי המשיבות מצויים מלוא הנתונים על מנת לחשב את נזקו של כל אחד מחברי הקבוצה, לרבות מועדי התדלוק, מספר הרכב, מספר הליטרים שרכש, המחיר ששילם, זהות התחנה והמשאבה בה תידלק, מספר כרטיס האשראי בו שילם (מתוך הנחה כי מרבית הרכישות בוצעו באמצעות כרטיסי אשראי).

24. מנתונים שנמסרו לבא כוחי מידי משרד התחבורה עולה כי קיימים, נכון לתחילת שנת 2006, 72,000 נכים להם הונפקו תגי חניה לנכה. עוד נמסר לו כי כל נכה זכאי לתג נכה

בעבור עד שני רכבים, ולפיכך מספר הרכבים הנושא תג נכה, שהוא המספר הקובע לצורך הגדרת הקבוצה ואמזן גודלה, נע בין 72,000 ל-144,000. לכל הדעות מדובר במספר משמעותי דיו על מנת להצדיק את אישור הגשת התובענה כתובענה ייצוגית.

העתק תכתובת הדואר האלקטרוני מן האחראית על חופש המידע במשרד התחבורה מצ"ב כנספח יא' לבקשה.

ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת ובתום לב

25. הנני נכה, המסתייע דרך קבע ברכב לצורך ניידות, ולפיכך אני עצמי סבלתי נזק ישיר מן המשיבות, כמפורט לעיל. משכך יש זהות אינטרסים ביני ובין שאר חברי הקבוצה אותה אני מבקש לייצג. אני אף הייתי שותף למאבקים בהם פעלתי למען שמירת זכויותיהם של הנכים, לרבות חברות פעילה בעמותת נכי הפוליו אשר פעלה במהלך השנים 1993-1994 להעברת חוק לטובת אוכלוסייה זו, וכן מונתי בשנת 2003 ליו"ר ועדה מטעם נציבות מס הכנסה על מנת לבחון את הבטי הנגישות לנכים לבניין קריית הממשלה בתל-אביב-אליו הועברו לאחרונה כל משרדי הממשלה אשר היו פזורים בתל-אביב.

26. צירוף העובדה שאני נציג אותנטי של הקבוצה אותה אני מבקש לייצג – ומשכך חולק את אותו אינטרס עימם – והעובדה כי הייתי שותף לניהול מאבקים למען זכויותיהם של הנכים, כמו גם היותי מצוי בענייני כספים, בהיותי בעל ותק רב בתפקידי במס הכנסה, לא מותירים מקום לספק כי אני עתיד לייצג את הקבוצה בצורה הולמת ובתום לב בניהול התובענה למען הקבוצה.

27. כפי שנמסר לי מבאי כוחי – עו"ד אייל אורן ועו"ד דורון בראש – הם עורכי דין ותיקים המנהלים משרד עורכי דין מאז תום התמחותם במשרד עורכי הדין הרצוג, פוקס, נאמן ושות', ומשרתים נאמנה מגוון רחב של לקוחות אזרחיים-מסחריים, במגוון של תיקי התדיינות משפטית בערכאות שונות. עו"ד אורן בעל תואר שני במשפט מסחרי מאוניברסיטת תל-אביב ומשמש כעוזר הוראה במכללה למינהל ואילו עו"ד בראש בשלבי סיום התואר השני במשפט מסחרי ומאחוריו פרסומים של מאמרים בתחומי משפט שונים והספר "ביוטכנולוגיה – משפט ומסחר" בהוצאת הלכות. לצורך ניהול התובענה הם יסתייעו בשני עורכי דין נוספים ובשירותיו של רו"ח ערן ולדמן – שותף במשרד רו"ח – בעל תואר ראשון בראיית חשבון ובכלכלה, אשר יסייע בידם לצורך חישובים כלכליים וחשבונאיים הכרוכים בתובענה. די בכך על מנת להיווכח כי עניינה של הקבוצה ייוצג באופן הולם ומקצועי.

זה שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

יעקב גרינבאום

אני הח"מ, עו"ד אייל אורן, מרחוב דרך בן גוריון 182 בגבעתיים, מאשר בזאת כי ביום 26 במרץ 2006, הופיע בפניי מר יעקב גרינבאום, ת.ז. 50332428, ולאחר שהזהרתיו כי עליו להצהיר על האמת, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה בפני.

אייל אורן, עו"ד

